



**Вплив бюджетної політики на конкурентоспроможність економіки  
України: аналіз, моделювання та перспективи розвитку**

**Львова Ніна Вікторівна**

PhD здобувач, Відділ розвитку регіональних економічних систем, ДУ  
«Інститут ринку та економіко-екологічних досліджень Національної академії  
наук України», Французький бульвар, 29, м. Одеса, 65044, Україна,  
ORCID <https://orcid.org/0000-0002-8884-3154>

**Прийнято: 15.11.2024 | Опубліковано: 29.11.2024**

*Анотація.* У статті розглянуто механізми варіювання показника ефективності економіки України – її конкурентоспроможності, що є ключовим індикатором економічного розвитку та структурних перетворень. На основі аналізу бюджетної політики України як предмету дослідження, приділено увагу розподілу державних коштів та їх динаміці за незмінними напрямками спрямування упродовж 10 років. Об'єктом дослідження обрано показник конкурентоспроможності, що дозволяє оцінити вплив ключових складових бюджетних видатків на економічний розвиток країни.

Дослідження базується на макроекономічному аналізі із використанням фінансових даних, доступних у відкритих джерелах, і зосереджується на взаємозв'язках між бюджетною політикою, монетарними та промисловими стратегіями, які спрямовані на підвищення конкурентоспроможності. У роботі також акцентується увага на структурних трансформаціях, що стимулюють економічне зростання та стабілізацію ринку.



*Результати дослідження можуть бути корисними для розробки стратегій державного планування розвитку, оптимізації розподілу бюджетних коштів та формування політики, орієнтованої на довгострокове економічне зростання.*

**Ключові слова:** конкурентоспроможність, бюджетна політика, макроекономічний аналіз, розподіл державних коштів, структурні трансформації, економічне зростання, державне планування, монетарна політика, промислова політика, фінансові дані.

## **The impact of budget policy on the competitiveness of the Ukrainian economics: analysis, modeling and development prospects**

**Nina Lvova**

PhD student, Department of regional economic systems development, State Organization “Institute of market and economic-ecological researches of the National Academy of Sciences of Ukraine, Frantsuzkyi blvd, 29, Odesa, 65044, Ukraine, ORCID <https://orcid.org/0000-0002-8884-3154>

***Abstract.** The article examines the mechanisms of variation of the efficiency indicator of the Ukrainian economy – its competitiveness, which is a key indicator of economic development and structural transformations. Based on the analysis of the budget policy of Ukraine as the subject of the study, attention is paid to the distribution of public funds and their dynamics along unchanged directions over 10 years. The object of the study is the competitiveness indicator, which allows assessing the impact of key components of budget expenditures on the country's economic development.*

*The study is based on macroeconomic analysis using financial data available in open sources and focuses on the relationships between budget policy, monetary and industrial strategies aimed at increasing competitiveness. The work*



also focuses on structural transformations that stimulate economic growth and market stabilization.

*The results of the study can be useful for developing strategies for state development planning, optimizing the allocation of budget funds and forming policies focused on long-term economic growth.*

**Keywords:** *competitiveness, budget policy, macroeconomic analysis, allocation of public funds, structural transformations, economic growth, public planning, monetary policy, industrial policy, financial data.*

**Постановка проблеми.** Конкурентоспроможність є однією з ключових економічних категорій, що визначає здатність країни, регіону чи окремих секторів економіки ефективно функціонувати у глобальній економічній системі. Однак її кількісна оцінка залишається складним завданням, адже цей показник має багатовимірну природу та залежить від низки факторів, зокрема економічного зростання, бюджетної політики, продуктивності праці, ефективності використання ресурсів тощо. Водночас саме бюджетна політика країни відіграє визначальну роль у формуванні конкурентоспроможності, оскільки фінансування пріоритетних напрямків розвитку сприяє створенню необхідних умов для підвищення ефективності вкладеного капіталу.

В умовах цифрової економіки, яка базується на широкому застосуванні інноваційних технологій та доступу до глобальних мереж, конкурентоспроможність економіки може розглядатися як інтегральний результат впливу державної політики, орієнтованої на економічне зростання, оптимізацію виробничих витрат і підвищення продуктивності. Однак, відсутність системного підходу до оцінки впливу бюджетних видатків на конкурентоспроможність обмежує можливість ефективного управління цим процесом і може призводити до нераціонального використання ресурсів.

Особливої уваги потребує аналіз витратної та дохідної частин державного бюджету України у контексті їх впливу на конкурентоспроможність за



останнє десятиліття. Дослідження динаміки видатків на ключові напрямки економіки дозволяє визначити, які саме складові бюджету мають найбільший вплив на зростання конкурентоспроможності та які чинники стримують цей процес.

Відсутність комплексного аналізу нелінійного впливу бюджетних видатків на економічні процеси у поєднанні з недостатньо розвинутими методами математичного моделювання створює необхідність у розробці нового підходу, який дозволить оцінити ефективність використання ресурсів та зменшити ризик небажаних наслідків для економіки. Таким чином, проблема полягає у необхідності розробки методології оцінки конкурентоспроможності на основі аналізу державного бюджету України, що забезпечить ефективне використання локальних ресурсів та сприятиме довгостроковому економічному зростанню.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Проблема конкурентоспроможності економіки є об'єктом численних наукових досліджень як вітчизняних, так і зарубіжних учених. Значну увагу цьому питанню приділяли такі автори, як М. Портер [1], який визначив конкурентоспроможність як здатність економіки створювати умови для стійкого зростання добробуту населення, а також наголосив на важливості інновацій та кластерного підходу у цьому процесі. Його концепції стали базою для подальших досліджень у цій сфері.

В Україні питання конкурентоспроможності розглядалися у працях таких учених, як А. Гальчинський, В. Геєць, Т. Клебанова, які акцентували увагу на ролі структурних реформ, інвестиційної привабливості та ефективності державної політики у підвищенні рівня конкурентоспроможності. У роботах Т. М. Камінської [2] аналізується вплив бюджетної політики на економічне зростання, підкреслюючи важливість збалансованого розподілу державних ресурсів.

Окремої уваги заслуговують дослідження в умовах цифрової економіки. Зокрема, роботи А. Кузнецова та Л. Смирнова [3] підкреслюють значення



інноваційних технологій та глобалізації в контексті підвищення конкурентоспроможності. Вони акцентують на ролі інформаційно-комунікаційних технологій у стимулюванні продуктивності та зниженні виробничих витрат.

Незважаючи на значний прогрес у вивченні конкурентоспроможності, дослідження вітчизняних вчених лише частково охоплюють вплив витратної та дохідної частин бюджету на динаміку конкурентоспроможності. У роботах, таких як [4, 5], аналізуються окремі аспекти бюджетної політики, однак не приділяється достатньої уваги взаємозв'язкам між бюджетними видатками, економічним зростанням та конкурентоспроможністю.

Сучасна наукова література також недостатньо охоплює методологічні підходи до кількісної оцінки конкурентоспроможності, заснованої на математичному моделюванні, яке враховує багатовимірний характер цієї категорії. У роботах [6,7] розглядаються окремі моделі аналізу конкурентоспроможності, проте вони мають вузькоспеціалізований характер та не враховують особливостей бюджетної політики України.

Таким чином, аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить про існування суттєвої прогалини в комплексному вивченні впливу бюджетної політики на конкурентоспроможність. Це визначає необхідність подальших досліджень, спрямованих на розробку системного підходу до оцінки впливу державних видатків і доходів на ефективність економіки.

**Мета роботи.** Метою дослідження є розробка науково обґрунтованої методології оцінки та оптимізації бюджетних видатків України для підвищення конкурентоспроможності економіки. Це передбачає застосування статистичних методів аналізу та математичного моделювання для встановлення системного підходу до планування бюджетних коштів, визначення оптимальних рівнів видатків за головними напрямками спрямування, а також усунення суб'єктивних факторів, що впливають на розподіл бюджетних ресурсів.



Дослідження спрямоване на створення інструментарію для аналізу ефективності розподілу бюджетних видатків, визначення їх впливу на економічний розвиток, а також забезпечення науково обґрунтованої основи для довгострокового бюджетного планування в умовах цифрової трансформації економіки України

**Виклад основного матеріалу дослідження.** Цифрову економіку, в межах конкурентоспроможності, припустимо розглядати, як модель економіки, заснованої на можливостях, які надає доступ у глобальну мережу Інтернету та таких, що сприяють зростанню бюджету, підвищенню продуктивності праці, конкурентоспроможності, зниженню витрат виробництва тощо.

Конкурентоспроможність – економічна категорія. Тому вона у першу чергу закладається у бюджеті країни, регіону але за умови, що діяльність держави, регіону створюють і сприяють умовам для ефективного застосування вкладеного капіталу. Виділення коштів з бюджету України на певні напрямки діяльності держави свідчить про те, що саме вони є найвпливовішими та такими, які реально покращують показник конкурентоспроможності або є потенційно значущими у його складі. Ефективності показника категорії конкурентоспроможності можливо досягти тільки шляхом спланованого наукового підходу, аналізу, побудованому на її математичному моделюванні, яке надає можливість запобігти виникненню небажаних, непередбачених наслідків негативної конкурентоспроможності.

Спираючись на видаткову і дохідну частини державного бюджету України за останні 10 років по кількісному показнику категорії конкурентоспроможності - ефективному залученню локальних ресурсів і можливостей в економічні процеси, можливо простежити їх нелінійний вплив за усіма видатками. Але велика кількість напрямків відрахувань призводить до потреби будувати дуже велику математичну модель. Тому, на початковому етапі - вивчення процесу моделювання, доцільно обмежити низку напрямків спрямування коштів у кількості до п'яти включно. Більш



того, економістами не обґрунтовано, що видатки на оборону є складовими, що утворюють валовий національний бюджет. Тому відрахування на оборону будуть віднесені до інших напрямків. Інші напрямки врахуємо адитивно, і загальну суму коштів, які виділені на них, відрахуємо з коштів усього бюджету. Це дозволить усунути їх вплив на подальший аналіз категорії конкурентоспроможності. Оскільки вибірка бюджету буде робитись упродовж останніх 10 років, врахуємо і курс коливання гривні у державі по відношенню до міжнародної валюти – долару США на кінець звітного року.

До ключових факторів, які підлягатимуть вивченню у складі категорії конкурентоспроможності будемо відносити такі:

1. Виділення коштів на загальнодержавні функції.
2. Виділення коштів на громадський порядок, безпеку, гілку судової влади.
3. Виділення коштів з бюджету держави на відбудову і відновлення національної енергетики та економіки - економічна діяльність.
4. Виділення коштів на соціальний захист та соціальне забезпечення.
5. Міжбюджетні трансферти.

Виділення коштів за напрямками спрямування на оборону, охорону навколишнього середовища, житлово-комунальне господарство, охорону здоров'я, духовний та фізичний розвиток і освіту враховуємо спільно і відносимо до інших видатків.

Бюджет України складається відповідно до положень Конституції України, Бюджетного кодексу України, а також ряду нормативно-правових актів. В Конституції України вказується, що бюджетна система ґрунтується на засадах справедливого і неупередженого розподілу суспільного багатства. Порядок формування та виконання бюджетів на всіх рівнях (державному і місцевих) встановлюється Бюджетним кодексом України, який регламентує складання проекту бюджету із урахуванням макроекономічних прогнозів, доходів у попередньому році тощо. Закон про Державний бюджет вимагає його щорічне обговорення і затвердження на наступний рік із урахуванням в



ньому прогнозованих доходів, витрат, дефіциту і джерел фінансування та обсяги міжбюджетних трансфертів. Розподіл коштів бюджету за напрямками спрямування визначає Кабінет Міністрів України на підставі макроекономічних прогнозів.

Відтак, у якості предмету дослідження та такого, який надає можливість простежити не тільки розподіл коштів але і його динаміку за незмінними напрямками спрямування упродовж багатьох років, доцільно обрати бюджет України, а у якості об'єкту дослідження показник конкурентоспроможності держави.

**Таблиця 1**

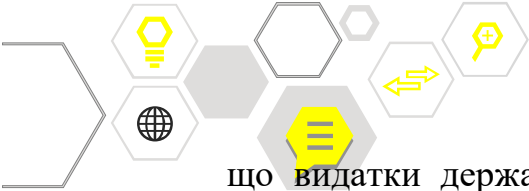
Доходи та видатки бюджету (млрд. грн..)

Рік	Доходи	Видатки	Дефіцит (-)	Профіцит (+)
2019	998,3	1 072,9	-78,0	0
2020	1 076,0	1 288,0	-217,1	0
2021	1 296,9	1 490,3	-197,9	0
2022	1 787,4	2 705,4	-914,7	0
2023	2 672,0	4 014,4	-1 333,1	0

Дані за 2019–2023 роки взяті з ресурсу "Мінфін".

Аналіз державного бюджету України упродовж останніх 5 років вказує, що він, відображаючи економічні і соціальні процеси в країні, зазнає постійних змін. Динаміку основних показників бюджету за останні роки наведено у таблиці 1.

Аналіз динаміки основних показників бюджету вказує, що протягом 2019-2023 років доходи у державному бюджеті зросли з 998,3 млрд. грн. до 2672,0 млрд. грн, що свідчить про збільшення податкових і неподаткових надходжень, а також про інфляційні процеси у економіці. Зростання видатків склало 2941,5 млрд. грн. Значне збільшення видатків у 2022-2023 роках пов'язане з підвищенням витрат на оборону, соціальні програми та обслуговування державного боргу. Дефіцит бюджету зростав з 78,0 млрд. грн. у 2019 році до 1333,1 млрд. грн. у 2023 році. Його зростання вказує на те,



що видатки держави перевищують її доходи і це спонукає до залучення додаткових запозичень або пошуку інших джерел фінансування. Разом все це свідчить, що динаміка бюджету України має тенденцію до зростання як доходів так і видатків, але із збільшенням бюджетного дефіциту. Це підкреслює необхідність ефективного управління державними фінансами, оптимізації видатків або пошуком додаткових джерел доходів, запозичень для забезпечення стабільності країни.

Виходячи з цього математичне моделювання системного порядку розподілу коштів у бюджеті України – є важливою задачею для сфери наукових економічних досліджень без потреби залучення у розподіл бюджету процедури експертної оцінки при його обговоренні для встановлення рівнів значущості напрямків спрямування коштів. Рівні значущості напрямків спрямування коштів повинні встановлюватись аналітичними розрахунками, а не суб'єктивно – експертами у фракціях парламенту.

#### *Функціональна класифікація видатків державного бюджету України*

Функціональну класифікацію видатків державного бюджету України виконаємо за найбільш вагомими показниками статей витрат у період з 2014 по 2024 роки на підставі економічної класифікації.

Видатки державного бюджету України у період з 2014 по 2024 роки. і їх розподіл зведено у таблиці 2... 12.

**Таблиця 2**

Видатки бюджету у 2014 році (за курсом долару США 15, 76 грн.)

<b>Напрямок спрямування коштів бюджету</b>	<b>млн. грн.</b>	<b>млн. дол.США</b>	<b>%</b>
Усього за відрахуванням інших (поточних) видатків: (млн. грн.)	412056,1	26145,69	100,00
1. загальнодержавні функції	65825,8	4176,76	15,30
2. громадський порядок, безпека, гілка судової влади	44619,0	2831,15	10,37
3. економічна діяльність	34410,7	2183,42	8,00

4. соціальний захист та соціальне забезпечення	80558,2	5111,56	18,72
5. міжбюджетні трансферти	130600,9	8286,86	30,36
6. Інші (поточні) видатки	18161,7	1152,39	17,25

Джерело: власна розробка автора

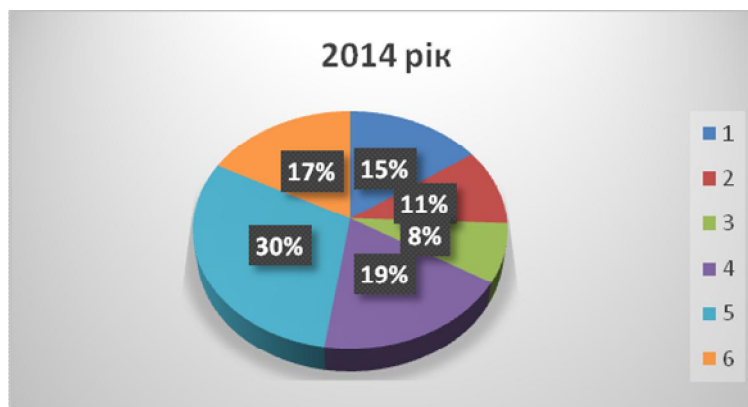


Рис. 1. Діаграма видатків у 2014 році, (%)

Збільшення бюджету у порівнянні з попереднім, 2013 роком, склало 11429,1 млн. грн. або 725,2 млн. дол. США. Це прибуток держави для застосування у подальшому розвитку і, у тому числі, зростання конкурентоспроможності. Саме він і має бути застосований у якості критерію оптимізації розподілу коштів за спрямуванням.

**Таблиця 3**

Видатки бюджету у 2015 році (за курсом долару США 24,9 грн.)

Напрямок спрямування коштів бюджету	млн. грн.	млн. дол. США	%
Усього за відрахуванням інших (поточних) видатків: (млн. грн.)	472576,4	18978,97	100,00
1. загальнодержавні функції	103116,7	4141,23	17,87
2. громадський порядок, безпека, гілка судової влади	54643,4	2194,51	9,47
3. економічна діяльність	37135,4	1491,38	6,44
4. соціальний захист та соціальне забезпечення	103700,9	4164,69	17,98
5. міжбюджетні трансферти	173980,0	6987,15	30,16
6. Інші (поточні) видатки	104335,0	4190,16	18,08

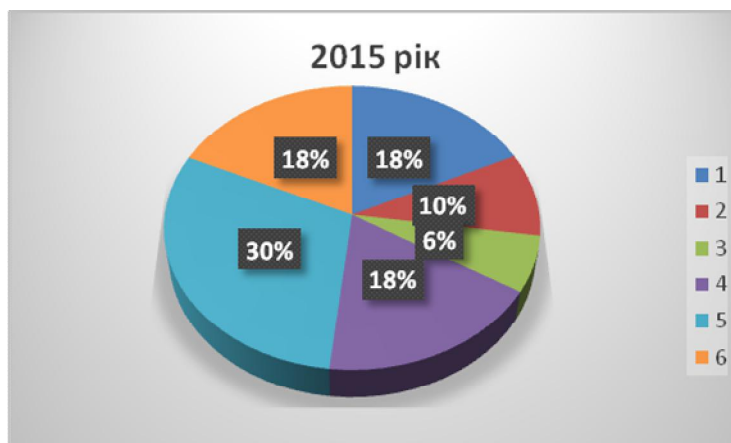


Рис. 2. Діаграма видатків у 2015 році, (%)

Збільшення бюджету до попереднього 2014 року склало 146693,6 млн. грн. або 5891,3 млн. дол.США.

**Таблиця 4**

Видатки бюджету у 2016 році (за курсом долару США 24,0 грн.)

Напрямок спрямування коштів бюджету	млн. грн.	млн. дол. США	%
Усього за відрахуванням інших (поточних) видатків: (млн. грн.)	568369,8	23682,08	100,00
1. загальнодержавні функції	117925,6	4913,57	17,22
2. громадський порядок, безпека, гілка судової влади	71671,1	2986,30	10,47
3. економічна діяльність	31412,3	1308,85	4,59
4. соціальний захист та соціальне забезпечення	151965,5	6331,90	22,19
5. міжбюджетні трансферти	195395,3	8141,47	28,54
6. Інші (поточні) видатки	116373,6	4848,90	17,00

Джерело: власна розробка автора

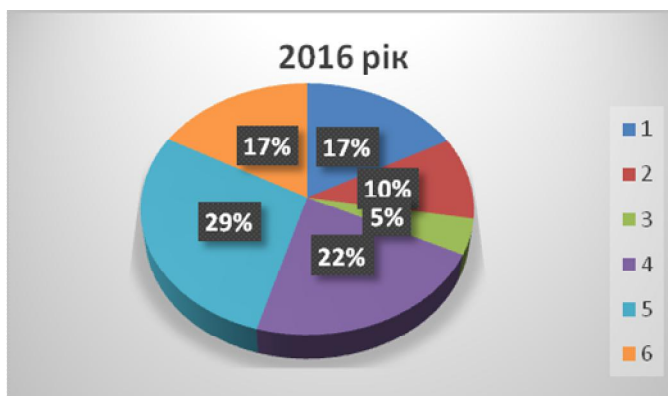


Рис. 3. Діаграма видатків у 2016 році, (%)

Збільшення бюджету до попереднього 2015 року склало 95793,4 млн. грн. або 3991,4 млн. дол.США.

**Таблиця 5**

Видатки бюджету у 2017 році (за курсом долару США 25,57 грн.)

Напрямок спрямування коштів бюджету	млн. грн.	млн. дол. США	%
Усього за відрахуванням інших (поточних) видатків: (млн. грн.)	694373,3	27155,78	100
1. загальнодержавні функції	142446,9	5570,86	16,97
2. громадський порядок, безпека, гілка судової влади	87845,0	3435,47	10,47
3. економічна діяльність	47000,1	1838,10	5,60
4. соціальний захист та соціальне забезпечення	144478,3	5650,31	17,22
5. міжбюджетні трансферти	272602,9	10661,04	32,48
6. Інші (поточні) видатки	144870,4	5665,64	17,25

Джерело: власна розробка автора



Рис. 4. Діаграма видатків у 2017 році, (%)

Збільшення бюджету до попереднього 2016 року склало 126003,5 млн. грн. або 4927,79 млн. дол.США.

**Таблиця 6**

Видатки бюджету у 2018 році (за курсом долару США 27,69 грн.)

<b>Напрямок спрямування коштів бюджету</b>	<b>млн. грн.</b>	<b>млн. дол. США</b>	<b>%</b>
Усього за відрахуванням інших (поточних) видатків: (млн. грн.)	806231,5	29116,34	100
1. загальнодержавні функції	162949,9	5884,79	16,53
2. громадський порядок, безпека, гілка судової влади	116875,6	4220,86	11,86
3. економічна діяльність	63600,7	2296,88	6,45
4. соціальний захист та соціальне забезпечення	163865,6	5917,86	16,62
5. міжбюджетні трансферти	298939,7	10795,94	30,32
6. Інші (поточні) видатки	179610,5	6486,48	18,22

Джерело: власна розробка автора

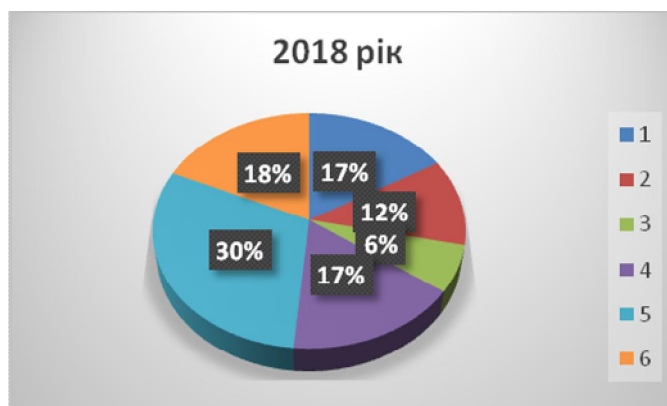


Рис. 5. Діаграма видатків у 2018 році, (%)

Збільшення бюджету до попереднього 2017 року склало 111858,2 млн. грн. або 4039,66 млн. дол.США.

Видатки бюджету у 2019 році (за курсом долару США 23,68 грн.)

Напрямок спрямування коштів бюджету	млн. грн.	млн. дол. США	%
Усього за відрахуванням інших (поточних) видатків: (млн. грн.)	859653,4	36302,93	100
1. загальнодержавні функції	168206,5	7103,32	15,68
2. громадський порядок, безпека, гілка судової влади	140151,2	5918,55	13,60
3. економічна діяльність	72365,1	3055,96	6,74
4. соціальний захист та соціальне забезпечення	218628,6	9232,63	20,38
5. міжбюджетні трансферти	260302,0	10992,48	24,26
6. Інші (поточні) видатки	213238,1	9004,99	19,87

Джерело: власна розробка автора

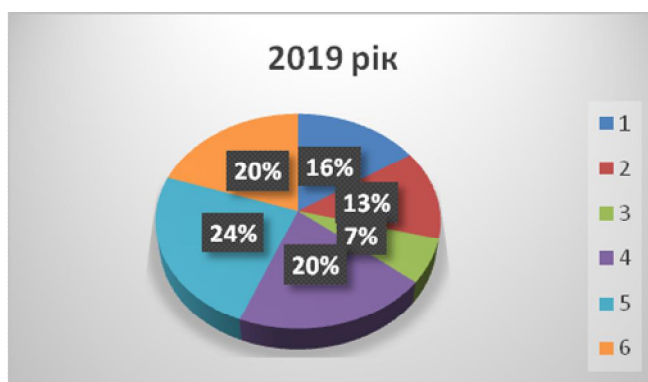


Рис. 6. Діаграма видатків у 2019 році, (%)

Збільшення бюджету до попереднього 2018 року склало 53421,9,2 млн. грн. або 2255,99 млн. дол.США.

Видатки бюджету у 2020 році (за курсом долару США 28,27 грн.)

Напрямок спрямування коштів бюджету	млн. грн.	млн. дол. США	%
Усього за відрахуванням інших (поточних) видатків: (млн. грн.)	973308,3	34429,02	100
1. загальнодержавні функції	163849,4	5804,70	12,72

2. громадський порядок, безпека, гілка судової влади	157672,5	5577,38	12,24
3. економічна діяльність	168889,0	5974,14	13,11
4. соціальний захист та соціальне забезпечення	322720,3	11415,65	25,06
5. міжбюджетні трансферти	160177,1	5665,97	12,44
6. Інші (поточні) видатки	314708,4	11132,24	24,34

Джерело: власна розробка автора



Рис. 7. Діаграма видатків у 2020 році, (%)

Збільшення бюджету до попереднього 2019 року склало 113654,9 млн. грн. або 4020,34 млн. дол.США.

### Таблиця 9

Видатки бюджету у 2021 році (за курсом долару США 27,29 грн.)

Напрямок спрямування коштів бюджету	млн. грн.	млн. дол. США	%
Усього за відрахуванням інших (поточних) видатків: (млн. грн.)	1104054,7	40456,38	100
1. загальнодержавні функції	206643,1	7572,12	13,87
2. громадський порядок, безпека, гілка судової влади	174409,6	6390,97	11,7
3. економічна діяльність	180989,9	6632,10	12,14
4. соціальний захист та соціальне забезпечення	339278,9	12432,35	22,7

5. міжбюджетні трансферти	202733,3	7428,85	13,6
6. Інші (поточні) видатки	386204,2	14141,86	25,91

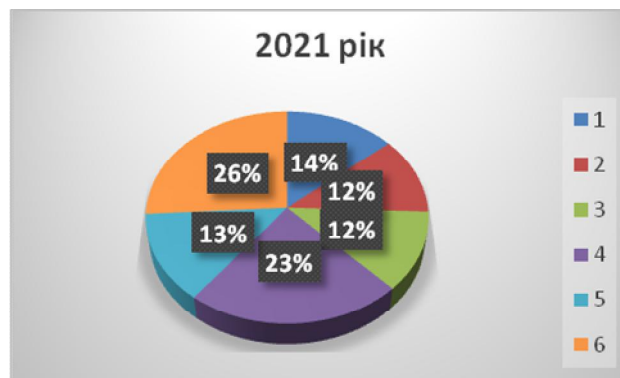


Рис. 8. Діаграма видатків у 2021 році, (%)

Збільшення бюджету до попереднього 2020 року склало 130746,4млн. грн. або 4791,0 млн. дол.США.

**Таблиця 10**

Видатки бюджету у 2022 році (за курсом долару США 36,57 грн.)

Напрямок спрямування коштів бюджету	млн. грн.	млн. дол. США	%
Усього за відрахуванням інших (поточних) видатків: (млн. грн.)	1306481,0	35725,49	100
1. загальнодержавні функції	201999,1	5525,59	7,47
2. громадський порядок, безпека, гілка судової влади	443323,2	12121,5	16,39
3. економічна діяльність	95368,4	2607,83	3,53
4. соціальний захист та соціальне забезпечення	425987,0	11648,54	15,75
5. міжбюджетні трансферти	136803,3	3740,86	5,06
6. Інші (поточні) видатки	1398942,3	38253,82	51,81

Джерело: власна розробка автора

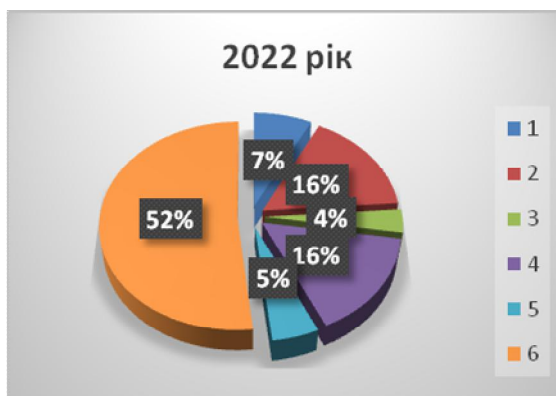


Рис. 9. Діаграма видатків у 2022 році, (%)

Збільшення бюджету до попереднього 2021 року склало 202426,3млн. грн. або 5535,3 млн. дол.США.

**Таблиця 11**

Видатки бюджету у 2023 році (за курсом долару США 38,53 грн.)

Напрямок спрямування коштів бюджету	млн. грн.	млн. дол. США	%
Усього за відрахуванням інших (поточних) видатків: (млн. грн.)	1651697,6	42867,83	100
1. загальнодержавні функції	296139,1	7685,94	7,38
2. громадський порядок, безпека, гілка судової влади	574614,6	14913,43	14,31
3. економічна діяльність	134307,6	3485,79	3,35
4. соціальний захист та соціальне забезпечення	469251,2	12178,85	11,69
5. міжбюджетні трансферти	177385,2	4603,82	4,42
6. Інші (поточні) видатки	2362720,5	61321,58	58,85

Джерело: власна розробка автора



Рис. 10. Діаграма видатків у 2023 році, (%)

Збільшення бюджету до попереднього 2022 року склало 345216,6 млн. грн. або 8959,68 млн. дол.США.

Таблиця 12

Видатки бюджету у 2024 році (за курсом долару США 41,53 грн.)

Напрямок спрямування коштів бюджету	млн. грн.	млн. дол. США	%
Усього за відрахуванням інших (поточних) видатків: (млн. грн.)	1435805,1	34572,72	100
1. загальнодержавні функції	293360,5	7063,82	8,76
2. громадський порядок, безпека, гілка судової влади	516093,8	12427,01	15,40
3. економічна діяльність	108438,3	2611,08	3,24
4. соціальний захист та соціальне забезпечення	361813,2	8712,09	10,80
5. міжбюджетні трансферти	156099,3	3758,71	4,66
6. Інші (поточні) видатки	1914572,3	46100,94	57,15

Джерело: власна розробка автора

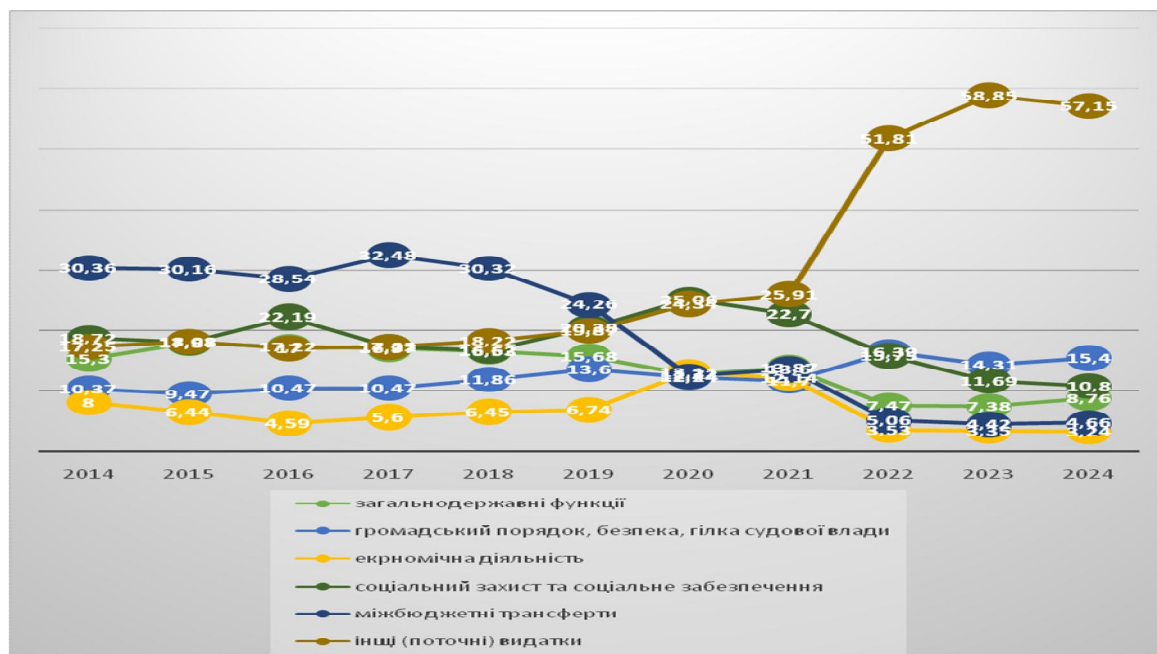
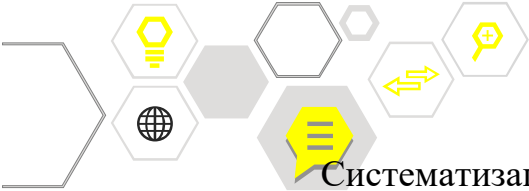


Рис. 12. Щорічне відрахування коштів з бюджету України за визначеними напрямками фінансування, у відсотках



Систематизацію даних функціональної класифікації виконаємо по роках. На рис. 12 наведені залежності відрахувань коштів з бюджету України за певними напрямками фінансування у відсотках від загальної суми.

Як вибігає з рис. 12, у період з 2014 по 2018 роки розподіл коштів мав системний характер, хоча деякі коливання мали місце - при розподілі коштів на загальнодержавні функції. Під час пандемії Covid-19 системність було порушено і, особливо, при фінансуванні міжбюджетних трансфертів. Виділення коштів почало стрімко знижуватись і вже не повернулося у попередні рамки. А ось інші видатки, куди входять кошти на оборону, значно зросли. Розбалансування бюджету продовжилось і після 2021 року, що пов'язано з військовою агресією РФ. У 2022 році видно стрімке зростання бюджету (мабуть за рахунок інвестицій ззовні), що видно по видаткам у частині «інші видатки», куди входять відрахування на оборону. До того ж відрахування на оборону зросли з 6% на початку вибірки до 52%.

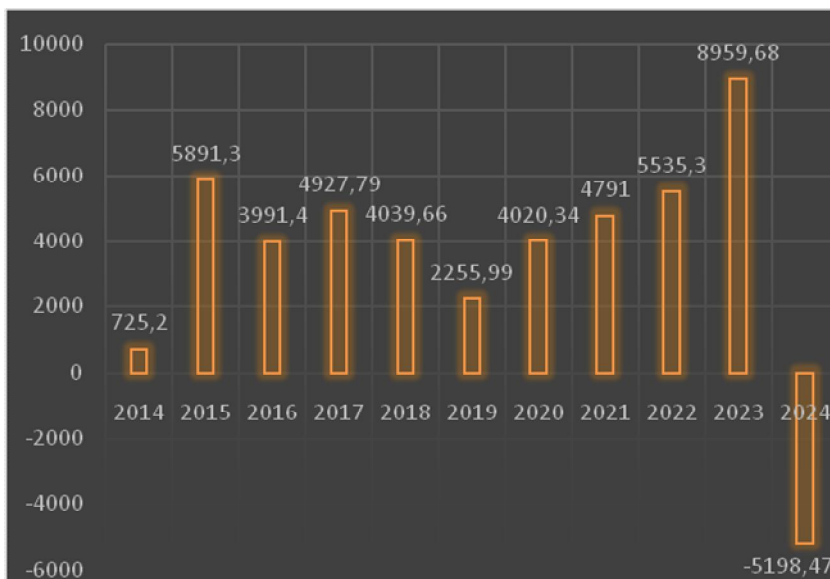
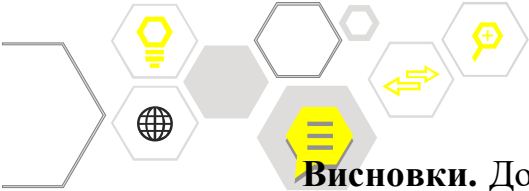


Рис. 13. Зміна надходжень до бюджету України по рокам, як складові конкурентоспроможності (млн. дол. США)

Зміна надходжень до бюджету, рис 13, не носить системного характеру і не відповідає закону нормального розподілу. Більш того, бюджет у 2024 році став дефіцитним на 5198,47 млн. доларів США.



**Висновки.** Дослідження підтверджує важливість системного підходу до аналізу та планування бюджетної політики України для підвищення конкурентоспроможності економіки. Несистемний характер розподілу бюджетних видатків, обумовлений як природними коливаннями, так і впливом суб'єктивних факторів, знижує ефективність використання ресурсів і ускладнює досягнення стратегічних цілей.

Запропоновано застосування статистичного аналізу та математичного моделювання для встановлення оптимальних значень бюджетних видатків за головними напрямками спрямування. Зокрема, використання нормального розподілу за законом Фур'є на основі даних про витрати за останні 10 років дозволяє отримати справжні значення видатків у довірчому інтервалі з імовірністю 95%. Це забезпечить можливість науково обґрунтованого варіювання цих значень у межах інтервалу, що є основою для побудови моделі конкурентоспроможності економіки на етапі її цифровізації.

Ключовою пропозицією є відмова від суб'єктивного експертного оцінювання значущості напрямків спрямування бюджетних коштів. Замість цього, доцільно використовувати аналітичні розрахунки, що базуються на статистичних методах і моделюванні. Такий підхід мінімізує вплив політичних факторів і сприяє об'єктивності у процесі розподілу бюджетних коштів, підвищуючи ефективність державного управління.

Таким чином, розробка математично обґрунтованої моделі розподілу бюджетних видатків не лише забезпечить зростання конкурентоспроможності, а й стане важливим інструментом для довгострокового планування та розвитку економіки України в умовах цифрової трансформації.

### **Список використаних джерел**

1. Porter, M. E. *The Competitive Advantage of Nations*. New York: Free Press, 1990.



2. Камінська, Т. М. Бюджетна політика як інструмент забезпечення економічного зростання // *Фінанси України*. – 2015. – № 5. – С. 45-55.
3. Кузнецов, А., Смирнов, Л. Цифрова економіка та її вплив на конкурентоспроможність підприємств // *Економіка та управління*. – 2018. – № 12. – С. 34-41.
4. Геєць, В. М., Семиноженко, В. П. *Конкурентоспроможність економіки України: теорія і практика*. Київ: Інститут економіки НАН України, 2009.
5. Гальчинський, А. С. *Економічна стратегія: монографія*. Київ: Основа, 2004.
6. Klebanova, T., Datsii, O., Rudenko, O. Mathematical modeling in the analysis of economic competitiveness // *Journal of Economics and Public Administration*. – 2020. – Vol. 16. – No. 2. – P. 78-85.
7. Головач, А. В. Моделювання взаємозв'язків між бюджетними видатками та економічним розвитком регіонів України // *Економічний часопис*. – 2019. – № 3. – С. 12-18.
8. Shkarlet, S., Dubyna, M., Hrubliak, O., & Zhavoronok, A. Theoretical and applied provisions of the research of the state budget deficit in the countries of Central and Eastern Europe. *Administratie si Management Public*, 2019. (32), pp. 120-138 <https://doi.org/10.24818/amp/2019.32-09>
9. Molocwa, G. A., Khamfula, Y. & Cheteni, P. Budget deficits, investment and economic growth: a panel cointegration approach. *Investment Management and Financial Innovations*. 2018, 15(3), 182-189.  
DOI: [http://dx.doi.org/10.21511/imfi.15\(3\).2018.15](http://dx.doi.org/10.21511/imfi.15(3).2018.15)
10. Kozmenko, S., Korneyev, M. (2017). Formalization of the impact of imbalances in the movement of financial resources on economic growth of countries in Central and Eastern Europe. *Accounting and Financial Control*, 1(1), 48-58. doi: [10.21511/afc.01\(1\).2017.06](https://doi.org/10.21511/afc.01(1).2017.06)
11. Bekiros, S. Forecasting with a state space time-varying parameter VAR model: Evidence from the Euro area. 2014. *Economic modeling*, Vol.38, 619-626.  
<https://doi.org/10.1016/j.econmod.2014.02.015>



12. Qazi, A. Exploring Global Competitiveness Index 4.0 through the lens of country risk, *Technological Forecasting and Social Change*, Vol. 196, 2023, 122856, ISSN 0040-1625. <https://doi.org/10.1016/j.techfore.2023.122856>